ACTIVITAT ARQUEOLÒGICA. ANY 2005

Antonio Moro i García

Sota els auspicis de la Junta de Museus de Terrassa, ara fa vint-i-cinc anys vàrem iniciar la nostra tasca arqueològica urbana a Terrassa tot excavant una finca del carrer de la Font Vella. Des de llavors, i així ho hem reiterat en aquestes pàgines de la revista TERME, l'arqueologia ha arribat a formar part del paisatge i el tarannà de la ciutat. Les intervencions arqueològiques han estat nombroses i, malgrat el que podien pensar uns, ha esdevingut en poc temps una de les eines fonamentals per a la recuperació de dades per al coneixement de la nostra història local; alhora, així s'han omplert i s'han obert molts dels buits històrics de Terrassa. Però sobretot, en aquests anys, també ens ha fet canviar a tots la manera de mirar la ciutat des de la seva història, en el present cas mitjançant el patrimoni arqueològic.

Les tasques arqueològiques d'enguany han estat complementades per l'acabament d'una de les actuacions previstes al Pla Director del Conjunt Monumental de les Esglésies de Sant Pere, com és la restauració de l'actual església de Sant Miquel, antiga església martirial del conjunt episcopal, del segle VI. El seguiment arqueològic ha permès descobrir alguns dels elements arquitectònics que encara restaven amagats –portes i finestres– i, sobretot, treure de la foscor interior de l'edifici el sarcòfag de marbre que havia estat reutilitzat com a pica baptismal fins al segle XX, i que sorprenentment ens ha mostrat una decoració esculturada fins ara desconeguda.

Al número anterior de la revista fèiem esment de l'inici de la campanya arqueològica al tram de fossat est del castell cartoixa de Vallparadís, previ als treballs de construcció de l'estació dels Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya. Enguany, aquesta tasca ha tingut continuïtat al tram sud. Actualment s'està procedint a protegir els perfils del fossat que no seran destruïts per la nova construcció. L'objecte d'això és preservar aquesta part per tal de restituir l'altra part desapareguda una vegada finalitzada l'obra. D'aquesta manera es pretén recuperar l'entorn i el context original de la fortalesa de Vallparadís.

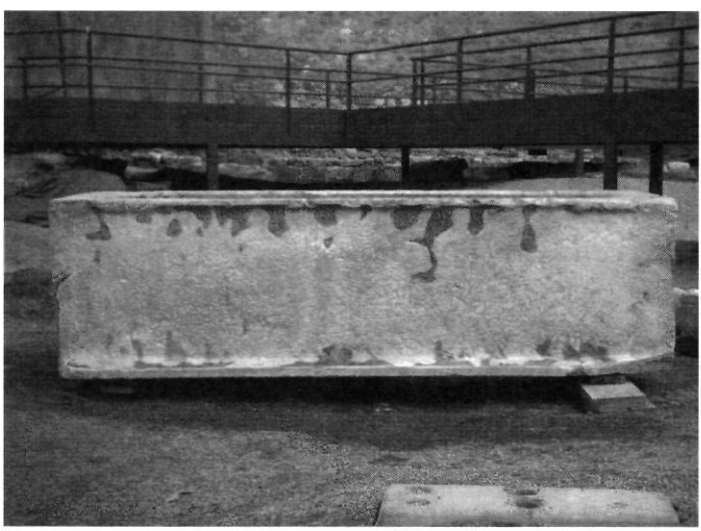
També recordem que l'any 1997 es va descobrir el jaciment paleontològic de Cal Guardiola, que correspon al dipòsit sedimentari i fossilífer més important d'Europa, amb una datació d'entorn el milió d'anys. Ara, al mes d'agost, un centenar de metres més al sud, just sota el «pont de la Mútua», s'han reanudat els treballs paleontològics. Fins ara, malgrat que no han aparegut amb la densitat de Cal Guardiola, s'ha recollit una bona mostra de fauna i vegetals.

Pel que fa a l'activitat estrictament urbana, la que relacionem amb el seguiment d'aquelles llicències d'obres susceptibles de troballes de restes arqueològiques, aquest any també ha estat prolífic i variat. Coincidint amb el nostre aniversari, s'ha tornat a excavar un parell de tombes del carrer de la Font Vella. Com ja va sent habitual, nous trams del fossat de la vila emmurallada de Terrassa, del segle XIII, s'han posat al descobert i

documentat. Respecte d'altres finques, malgrat no haver descobert restes dels trams de muralla, sí que n'hem pogut ubicar el traçat, que amb el temps es va substituir per murs mitgers de tàpia o d'obra. També hem pogut documentar dues noves galeries, al Raval de Montserrat i al carrer Major de Sant Pere, ambdues del segle XVII. Finalment, el seguiment arqueològic de l'enderrocament de murs de tàpia de les finques ens està aportant més dades cronològiques, que ens permetran resseguir el desenvolupament i creixement de la configuració urbanística de la ciutat des del segle XVI fins al segle XIX.

Església de Sant Miquel

El seguiment dels treballs de restauració de l'edifici ha permès descobrir la configuració de les tres portes originàries del cos central. Es conserva sencera la porta oest (l'única de totes tres amb doble fulla); parcialment la porta nord (n'ha estat reconstruïda la part superior), i la porta sud, probablement la principal, només conservava el marxapeus. També han estat identificades les obertures originals de les finestres del cos central elevat i les de la cripta, més petites que les proposades amb la restauració del 1929. L'observació sota les teulades actuals de l'edifici ens ha permès corroborar la reflexió que J. Ambròs apuntava sobre la configuració original de les cobertes, una mica més altes i amb coberta de doble vessant, que configuraven un frontó triangular a les respectives façanes de la planta central. Però també ha estat important el redescobriment del sarcòfag de marbre, d'època romana, que fins fa pocs anys servia de pica baptismal. Aquest presenta una cara repicada on es mostren les empremtes d'una composició esculturada. Alguns punts del tram conserven peus, plecs de túnica, brancatge d'arbre i la silueta de totes les figures humanes, que van ser rebaixades. A causa de la seva disposició contra la paret, a les obres de restauració del 1929, aquesta cara del sarcòfag havia estat oculta.

Sarcòfag de marbre d'època romana localitzat a l'església de Sant Miquel. Ha estat acolorit per que se'n puguin veure millor les figures.

Fossat del castell cartoixa de Vallparadís

La tasca arqueològica duta a terme al tram sud, a càrrec de la empresa Arqueociència i sota la direcció de Daniel Gutiérrez, va permetre posar al descobert tot aquest tram que, junt amb l'altre tram est, ja excavat per l'empresa Àtics, sota la direcció de Jaume Díaz, ens va donar una perspectiva inèdita i extraordinària del castell i les seves defenses. La secció del fossat presentava una forma en V truncada i amb un petit canal al fons que permetia reconduir les aigües de la pluja. El fossat construït al segle XII mesura uns 10 m d'amplada màxima i uns 5 m de fondària. Aquestes dimensions concedien a la fortalesa una imatge prou imponent que el definia com a edifici militar en els seus orígens, caràcter que, amb el temps, hauria de perdre.

Castell cartoixa de Vallparadís. Vista dels treballs arqueològics al tram sud del fossat.

Necròpoli romana del carrer de la Font Vella

La descoberta casual, l'any 1953, de sis sepultures d'època romana mentre es feien unes obres al pati de la finca d'Eudald Aymerich, al número 43 del carrer de la Font Vella, i, posteriorment, l'enderrocament de les finques números 37 al 41 l'any 1978, van permetre descobrir una important necròpoli que es va poder documentar parcialment. Les excavacions dutes a terme a la plaça Vella els anys 1993 i 1994 van permetre concretar-ne la datació entorn de mitjan segle V, ja que es relacionava amb un assentament rural. Ara, amb motiu dels rebaixaments al pati interior de la finca número 43, la mateixa on havien aparegut els enterraments, i mitjançant el seguiment per part nostra, es descobriren les restes de tres enterraments amb caixa de tègules i imbrices disposades a doble vessant. Un d'ells corresponia a un enterrament infantil. Els treballs arqueològics han anat a càrrec de l'empresa Arqueociència, sota la direcció de l'arqueòleg Jordi Morera.

Treballs d'excavació d'una tomba de la necròpolis romana del carrer de la Font Vella, número 43.

Tram de fossat del Raval de Montserrat, número 33

La sol·licitud d'una llicència d'enderrocament de l'esmentada finca, l'any passat, i prèviament a la seva execució, va propiciar la realització d'una campanya arqueològica dirigida per l'arqueòloga Marta Maragall amb l'objecte de localitzar el possible tram del fossat. Els resultats positius permeteren programar una excavació en extensió, després de l'enderrocament de la finca. L'empresa Arqueociència, de Manresa, es va fer càrrec dels treballs arqueològics, dirigits per l'arqueòleg Jordi Morera i sota la supervisió del Museu de Terrassa. L'excavació va permetre posar al descobert poc més de 10 m de tram del fossat medieval de la vila de Terrassa i,

Vista dels treballs d'excavació del tram de fossat de la vila medieval de Terrassa, a la finca del Raval de Montserrat, número 33. Correspon al tram nord-sud.

sobretot, va permetre concretar-ne la ubicació. Els nivells de terraplenament no varen aportar materials ceràmics i objectes significatius, encara que sí una datació a partir del segle XVII.

Tram de fossat del carrer del Vall, número 16

Les expectatives de localitzar un tram de fossat sencer o un tram de muralla són mínimes, ara per ara, però aquest no ha estat el cas a l'esmentada finca. Els treballs realitzats per l'arqueòloga Marta Maragall, de l'empresa Arqueociència, ens han aportat la localització d'un nou tram de fossat, d'uns 5 m conservats, que es conservava sencer. L'excavació parcial va aportar poques dades rellevants. Degut al fet que les obres de la nova construcció a la finca no implicaven la destrucció del tram descobert, es va decidir no dur a terme l'excavació completa del tram i es va considerar de preservar-lo. D'aquesta manera, la nova construcció segellaria les restes arqueològiques per a un futur. Hem de recordar que, fins ara, tots els trams descoberts i estudiats han estat destruïts. És per això que aquest tram de fossat, i tal vegada algun més que no ha estat descobert, resten inèdits sota les construccions actuals. D'altra banda, el seguiment de les obres d'enderrocament de la finca per part del Museu de Terrassa va permetre concretar el possible traçat de la muralla, del qual, malgrat que no es conservava, sí que es van observar prou indicis per a concretar-lo.